

Lovforslag nr. L 221. Fremsat den 5. april 2006 af Bertel Haarder

Forslag

til

Lov om ændring af lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler)

(Ændret hovedsigte og kompetencegivende undervisning m.v.)

§ 1

I lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), jf. lovbekendtgørelse nr. 870 af 19. august 2004, som ændret ved § 117 i lov nr. 428 af 6. juni 2005 og § 3 i lov nr. 592 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 1, stk. 1, ændres »folkelig oplysning« til: »livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse«.

2. Efter § 1 indsættes:

»§ 1 a. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om, at en elev som en del af en folkehøjskoles, husholdningsskoles eller håndarbejdsskoles kursus kan følge prøveforberedende og kompetencegivende undervisning efter anden lovgivning, når denne undervisning højst udgør 15 timer ugentligt og er udbudt af en uddannel-

sesinstitution, som efter anden lovgivning er godkendt hertil. Undervisningsministeren kan endvidere fastsætte regler om vilkår for deltagelse i sådan undervisning og om ydelse af tilskud for den del af et kursus, hvor en elev følger sådan undervisning.

Stk. 2. Den undervisning, som en folkehøjskole, husholdningsskole eller håndarbejdsskole skal give til en elev, der følger den i stk. 1 nævnte undervisning, skal mindst udgøre 15 timer pr. uge, hvoraf mindst 11 timer skal være undervisning af bred almen karakter.

Stk. 3. Bortset fra prøver til forberedende voksenundervisning (FVU) kan prøver og eksaminer ikke holdes på en folkehøjskole.«

3. § 12, stk. 1, 5. pkt., ophæves.

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. august 2006.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Lovforslagets baggrund

I perioden fra 1994 til 2004 er antallet af årselever på folkehøjskolerne faldet med ca. 30 pct. I samme periode er antallet af skoler faldet med 15 pct. Faldet i søgningen skyldes dels, at rekrutteringsgrundlaget er blevet mindre med de små ungdomsårgange, dels at en mindre del af de unge vælger at gå på højskole. Den korte periode, aktivitetsfaldet er sket over, har bragt højskolerne under et økonomisk pres. Denne udvikling er baggrunden for, at undervisningsministeren i december 2003 nedsatte et højskoleudvalg, der bl.a. fik til opgave at drøfte højskolernes placering i det danske samfund med udgangspunkt i den gældende formålsbestemmelse i højskoleloven. Forudsætningen for udvalgets arbejde var udgiftsneutralitet.

Udvalget konkluderer, at folkehøjskolernes krise ikke kun kan tilskrives den demografiske udvikling, men også er en strukturelt begrundet krise. Udvalget stiller på denne baggrund følgende forslag til afhjælpning af skolernes krise:

- 1) Hovedsigte
 - a) Et flertal af udvalget foreslår, at folkehøjskolernes hovedsigte ændres fra "folkelig oplysning" til "livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse".
 - b) Hele udvalget foreslår, at folkehøjskolerne skal dokumentere, hvorledes hovedsigtet indgår i det enkelte kursus.
- 2) Realkompetence.
 - a) Udvalget foreslår, at Undervisningsministeriet tager initiativ til at udvikle metoder til vurdering af den enkeltes kompetencer, således at de omfatter personlige, sociale og almene kompetencer samt evnen til at kunne kombinere forskellige faglige områder. Metoderne bør indgå i de kommende vurderinger af realkompetence på de enkelte uddannelser.
 - b) Udvalget foreslår, at Undervisningsministeriet tager initiativ til et udviklingsprojekt, hvor højskolerne indgår i et samarbejde med uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, hvor forskellige modeller for dokumentation og godskrivelse af realkompetence afprøves.
- 3) Vejledning af elever
 - a) Udvalget foreslår, at der bør ske et øget samarbejde mellem højskolerne og Ungdommens Uddannelsesvejledning og studievalgscentre.
 - b) Udvalget foreslår, at der skal ske en efteruddannelse af de højskolelærere, som skal varetage højskolernes vejledning.
 - c) Udvalget foreslår, at effekten og kvaliteten af højskolernes vejledningsindsats evalueres om senest fem år.
- 4) Formelle uddannelser på højskoler inden for gældende lovgivning.
 - a) Udvalget foreslår, at der udarbejdes en vejledning i samarbejde mellem højskoler og formelle uddannelsesinstitutioner.
 - b) Udvalget foreslår, at samarbejdsmulighederne indskrives i relevant uddannelseslovgivning.
 - c) Udvalget anbefaler, at Folkehøjskolernes Forning i Danmark kortlægger, i hvilket omfang højskolerne anvender alle de eksisterende muligheder for at bidrage til elevernes formelle uddannelser og at offentliggøre disse informationer med henblik på, at højskoler og uddannelsesinstitutioner bliver bekendt med mulighederne.
 - e) Udvalget anbefaler højskolerne at beskrive/dokumentere det enkelte højskoleopholds indhold med henblik på at tydeliggøre, hvilke kompetencer den enkelte elev har haft mulighed for at udvikle.
- 5) Undervisning efter anden lovgivning
 - a) Et flertal af udvalget foreslår, at højskolerne skal have mulighed for at tilbyde undervisning efter anden lovgivning.
 - b) Flertallet anbefaler, at der udformes principper for højskolernes køb af undervisning efter anden lovgivning, som kan medvirke til at styrke

F. t. l. vedr. folkehøjskoler m.v.

- det lokale samarbejde mellem højskolerne og uddannelsesinstitutionerne, medvirke til at sikre en bred tilgængelighed til undervisningstilbuddene uanset højskolernes geografiske placering samt sikre en administrativt enkel betalingsordning.
- c) Flertallet anbefaler, at der udformes principper for en supplerende finansieringsmodel, der kan styrke mulighederne for fortsat uddannelse og forbedring af erhvervs muligheder for de elever, der er uden gymnasial uddannelse, ved at de udløser tilskud både på højskolen og uddannelsesinstitutionen.
- d) Flertallet anbefaler, at mindst 19 ugentlige lektioner skal være almindelig højskoleundervisning. Undervisning efter anden lovgivning kan ikke overskride halvdelen af den samlede undervisningstid på højskolen og af heltidsundervisningen på den kompetencegivende uddannelse.
- e) Flertallet understreger, at forholdet mellem den almindelige og den formelt kompetencegivende højskoleundervisning skal opfyldes på hele højskolekurset, men ikke nødvendigvis i hver enkelt uge. Ved modulopdelte kurser skal forholdet opfyldes på hver enkelt modul.
- f) Endelig foreslår flertallet, at der udformes rammer for et etårigt kompetencegivende højskolekursus, som kan tjene som adgangsgrundlag til en videregående uddannelse.
- 6) Kurser for elever med særlige forudsætninger
- a) Udvalget foreslår, at indtil 15 pct. af årseleverne kan opnås på kurser, som er tilrettelagt for elever med særlige forudsætninger og med et indhold, som er omfattet af højskolelovens almindelige bestemmelser, herunder om hovedsigtet.
- b) Udvalget understreger, at virksomhedskurser ikke skal være omfattet af 15 pct-reglen.
- c) Endelig foreslår udvalget, at kurser, der er omfattet af 15 pct-reglen, ikke indgår i opfyldelsen af mindstekravet om lange kurser i 20 uger.
- 7) Integration af flygtninge og indvandrere
- a) Udvalget foreslår, at der sættes større fokus på information og vejledning af de vidt forskellige grupper af flygtninge, indvandrere og deres efterkommere om højskolernes tilbud.
- b) Udvalget foreslår, at der gøres en større indsats for at gøre det ordinære vejlednings- og henvisningssystem opmærksom på højskolernes muligheder for at medvirke til integration.
- c) Udvalget foreslår, at der gennemføres pilotprojekter for at udvikle integrationsprocesser på højskolerne.
- 8) Højskoleøkonomi og deltagerbetaling
- a) Udvalget foreslår en genetablering af en statslig elevstøtteordning for højskoleelever på lange kurser. Ordningen udformes således, at eleverne sikres en betydeligt reduceret deltagerbetaling.
- 9) Højskolerne og lokalsamfundet
- a) Udvalget anbefaler, at den gældende dispensationsmulighed for kravet om mindst 24 årselever, der alene gælder for skoler, der i en årrække har haft stor folkelig og kulturel betydning for lokalområdet, bortfalder.
- 10) Regelforenklning
- a) Udvalget anbefaler, at muligheden for afkortede kurser på 4½, 5 og 5½ døgn bortfalder.
- En del af udvalgets forslag vil kunne gennemføres uden lovændring, ligesom nogle forslag er rettet til andre end undervisningsministeren eller regeringen. Disse forslag indgår derfor ikke i dette lovforslag.
- Forslagene til nr. 1, 5, 6, 8 og 9 forudsætter derimod lovinitiativ. Regeringen finder, at forslagen til nr. 1 og 9 bør gennemføres i den af Højskoleudvalget foreslåede form, mens forslaget til nr. 5 foreslås gennemført i en ændret form. Regeringen vil ikke fremme forslag 8, da det er udgiftsdrivende, og ligeledes ikke forslag 6, der rokker ved et grundlæggende princip om, at der kun ydes statstilskud til kurser, som borgerne har lige adgang til. Hertil kommer, at også dette forslag er udgiftsdrivende, da kurser, der hidtil har været gennemført med fuld brugerbetaling, efter forslaget vil blive berettiget til statstilskud.
- I det følgende redegøres for, hvorledes de andre forslag fra Højskoleudvalget, som ikke er omfattet af forslaget, vil blive søgt fremmet.
- Ad 2 Forslaget indgår i Undervisningsministeriets projekt om realkompetence.
- Ad 3 Undervisningsministeren fremsatte den 15. december 2005 forslag til Lov om ændring af lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv (L 113). Lovforslaget, der primært handler om forældreinddragelse i uddannelses- og erhvervsvejledningen, indeholder tillige en bestemmelse om, at uddannelsesinstitutioner, herunder højskoler, skal underrette Ungdommens Uddannelsesvejledning i den unges hjemkommune, når den unge afbryder, eller der er en overhængende risiko for, at den unge afbryder et skole- eller undervisningsforløb. Bestemmelsen retter sig mod unge, der har opfyldt undervisningspligten, og som endnu ikke er fyldt 19 år. Såfremt denne lov vedtages

af Folketinget, forpligtes højskolerne og Ungdommens Uddannelsesvejledning til at indgå et tæt samarbejde om unge, der er frafaldstruede.

I den udstrækning højskolerne yder uddannelses- og erhvervsvejledning vil det være naturligt, at vejlederne har vejledningsfaglige kvalifikationer på et niveau, som kan opnås på uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen på diplomniveau, som udbydes af 6 CVU'er efter godkendelse fra Undervisningsministeriet.

Kvalitetssikring, -udvikling og -måling af vejledningsindsatsen er blevet centrale begreber i bestræbelserne på at professionalisere vejledningen. Der stilles derfor en række præcise krav til Ungdommens Uddannelsesvejledning og Studievalgs arbejde hermed, og en større ekstern evaluering af de initiativer, der udspringer af vejledningsreformen, gennemføres i 2006 og 2007. Det vil ligeledes være naturligt, at effekten og kvaliteten af højskolernes vejledning evalueres senest i 2010.

Med regeringens integrationsplan "En ny chance til alle" er der sat fokus på, at indvandrere skal klare sig bedre i uddannelsessystemet. Der tages i forlængelse heraf initiativ til at sikre, at Ungdommens Uddannelsesvejledning og Studievalg gøres bekendt med højskolernes mulighed for at medvirke til integration af indvandrere.

Ad 4 Undervisningsministeriet vil medvirke til udarbejdelse af en vejledning om samarbejdsmulighederne mellem de frie kostskoler og uddannelsesinstitutioner, der giver kompetencegivende uddannelser.

Ad 7 Med regeringens integrationsplan "En ny chance til alle" er der sat fokus på, at indvandrere skal klare sig bedre i uddannelsessystemet. Der tages i forlængelse heraf initiativ til at sikre, at Ungdommens Uddannelsesvejledning og Studievalg gøres bekendt med højskolernes mulighed for at medvirke til integration af indvandrere.

Ad 10 Højskoleudvalgets ønske vil blive imødekommet i forbindelse med en kommende ændring af tilskudsbekendtgørelsen.

2. Lovforslagets indhold

2.1. Ændret hovedsigte

Ifølge gældende lov tilbyder frie kostskoler kurser, hvis hovedsigte er folkelig oplysning. Folkelig oplysning blev indført med 1993-loven og videreført uændret i den gældende lov. Det fremgår af bemærkningerne til den gældende lov, jf. L 160 (lov nr. 479 af 31. maj 2000), at der med folkelig oplysning forstås op-

lysning om de folkelige fællesskaber, tolkning af tilværelsen og meningen med livet.

Højskoleudvalgets flertal finder, at forholdet mellem folk, nation og statslige fællesskaber har ændret sig markant de senere år, og at begreber som "folk" og "folkelig" i dag opfattes snævrere end i 1993 og derfor ikke længere er dækkende for skolernes opgave. På denne baggrund foreslår udvalget hovedsigtet ændret til "livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse". Udvalgets flertal ønsker at fastholde "folkeoplysning" som en del af hovedsigtet, men at det skal suppleres således, at det bedre dækker højskolens opgave i relation til forholdet mellem folk, nation, stat og statslige fællesskaber. Hertil kommer, at udvalget har villet markere, at hovedsigtet er videre end det kortsigtede og personlige.

"Livsoplysning" er et begreb, der rummer universelle og almenmenneskelige problemstillinger. "Livsoplysning" ligger i forlængelse af den bestående oplysningstradition for de frie skoler og vedrører de store spørgsmål i tilværelsen. Herved fremhæves de frie kostskolers opgave af eksistentiel karakter, som bygger på den enkelte skoles selvvalgte værdigrundlag.

"Folkelig oplysning" rummer oplysning om store og små fællesskaber samt forholdet til det individuelle. I "folkelig oplysning" er det individuelle og det fælles sider af samme sag og hinandens forudsætninger.

"Demokratisk dannelse" understreger opgaven i at fastholde og udvikle en proces, der fører frem mod demokrati. Det markerer, at det er de frie kostskolers opgave at danne sine elever til engagerede medborgere med lyst og evne til at være aktive i et demokratisk samfund. Begrebet vedrører både undervisningens emner og kursernes tilrettelæggelse.

"Demokratisk dannelse" skal ses som en del af den "folkelige oplysning", som igen er en del af "livsoplysning".

Med lovforslaget imødekommes forslaget fra et flertal i Højskoleudvalget, idet det vurderes at forslaget klarer end det gældende præciserer, at opholdet på en fri kostskole både skal understrege det personlige og eksistentielle perspektiv og den samfundsmæssige og demokratiske udfordring.

2.2. Kompetencegivende og prøveforberedende undervisning på folkehøjskoler og husholdnings- og håndarbejdsskoler

Højskoleudvalget peger på, at skolerne allerede inden for gældende bestemmelser kan medvirke til kursisternes formelle uddannelser.

Det kan ske på følgende måder:

- 1) Som almen forberedelse. Højskolernes kurser vil via deres vægt på almene perspektiver og faglige og personlige kompetencer i sig selv være forberedende til formelle uddannelser. Mange højskoler tilrettelægger undervisningen sådan, at eleverne får mulighed for at orientere sig bredt i faglige områder forud for deres studievalg. Folkehøjskolernes Forening har fremlagt tal, der illustrerer, at ophold på en højskole kan være med til at mindske risikoen for, at eleverne efterfølgende skifter uddannelse.
- 2) Som forberedelse til ekstern prøve. En højskole kan vælge at undervise i faglige områder, der svarer til optagelseskravene på bestemte formelle uddannelser. Det drejer sig f.eks. om forberedelse til optagelse på pædagogseminariene, politiskolen, journalisthøjskolen og forskellige kunstneriske uddannelser. Ligeledes kan undervisningen på en højskole være tilrettelagt på et fagligt niveau, der sætter eleverne i stand til efter højskoleopholdet at gå til prøve eller eksamen på en uddannelsesinstitution som selvstuderende.
- 3) Som anden forberedelse til optagelse på en konkret uddannelse. På nogle uddannelser indeholder optagelsesbetingelserne en bedømmelse af de studerendes tidligere arbejder – f.eks. design- og arkitektskolerne. Et sådant forberedende arbejde kan i nogle tilfælde indpasses i et højskolekursus.
- 4) Ved samarbejde med uddannelsesinstitutioner. Højskoler og uddannelsesinstitutioner kan samarbejde således, at et højskoleophold kan give merit i uddannelsen. Aftaler træffes mellem den enkelte højskole og uddannelsesinstitution og bygger på, at højskolen kan beskrive og evt. dokumentere sit faglige indhold over for uddannelsesinstitutionen. Det kan f.eks. være et samarbejde om en del af liniefagsundervisningen på læreruddannelsen, hvor højskoleopholdet efterfølgende giver merit i uddannelsen. Muligheden for at udnytte højskolelæreres specifikke kompetencer kan også ske ved, at de kan blive undervisere/vejledere i forbindelse med afløsningsopgaver m.v. på alle typer uddannelser fra de korteste til de længste universitetsuddannelser.
- 5) Et højskolekursus kan kombineres med en uddannelse eller et studium, når en studerende har behov for at skifte miljø. Højskoleopholdet kan virke motiverende og afklarende for den studerende.
- 6) Kurser uden for højskoleloven. En højskole kan som indtægtsdækket virksomhed tilrettelægge kurser, der ikke opfylder tilskudsbetingelserne i

lov om frie kostskoler. Disse kurser tæller ikke med i højskolens tilskudsgrundlag. Det kan f.eks. dreje sig om kurser for en lukket deltagerkreds, eller f.eks. forberedende voksenundervisning (FVU).

Det er Højskoleudvalgets opfattelse, at de gældende muligheder ikke er erkendte og derfor ikke udnyttes hensigtsmæssigt. Højskolernes netværk til uddannelsesstederne er ikke særlig omfattende, og omvendt kender mange uddannelsesinstitutioner for lidt til de muligheder, som et samarbejde med en højskole kunne give f.eks. i form af studieforberedelse, faglig dygtiggørelse og rekruttering af elever og studerende fra hele landet.

Højskoleudvalget foreslår på denne baggrund, at en tydeliggørelse sker ved, at der udarbejdes en vejledning i samarbejde mellem højskoler og formelle uddannelsesinstitutioner, ved at samarbejdsmulighederne indskrives i relevant uddannelseslovgivning, ved at der sker en kortlægning af samarbejdet, og ved at det tydeliggøres, hvilke kompetencer højskoleeleverne har mulighed for at udvikle. Undervisningsministeriet vil medvirke til udarbejdelse af en vejledning om samarbejdsmulighederne mellem de frie kostskoler og uddannelsesinstitutioner, der giver kompetencegivende uddannelser.

I overensstemmelse med et flertal i Højskoleudvalget stilles forslag om, at prøveforberedende og kompetencegivende undervisning i henhold til anden lov i begrænset omfang kan indgå som en del af en elevs kursus på en folkehøjskole, husholdningsskole eller håndarbejdsskole.

Oprindeligt indeholdt højskolekurser undervisning, der gav landbougdommen færdigheder og viden, der var nyttige i deres erhvervsmæssige virke. I takt med forlængelsen af undervisningspligten og udbygningen af de ordinære ungdomsuddannelser er de erhvervsrettede elementer i højskolekurserne bortfaldet, og kurserne opfattes – såvel inden for skoleformen som i samfundet i øvrigt – som almene og alment dannende tilbud. Forslaget bryder med denne ret sene opfattelse af højskolekursernes rent almene karakter.

Folkehøjskolernes særlige kendetegn er, at skolerne er kostskoler, hvor der ud over undervisningen er et samvær ikke alene mellem eleverne, men også mellem elever og lærere. Det skaber et særligt læringsmiljø, der vil kunne tiltrække nogle af de unge, der ikke er kommet i gang med en kompetencegivende uddannelse, og som ikke umiddelbart har udsigt til at påbegynde en sådan. Det foreslås, at undervisningsministeren fastsætter regler om ordningen, herunder om, hvilke uddannelser, der kan indgå som en del af en

elevs højskolekursus. Der tænkes i første række på erhvervsuddannelser, forberedende voksenundervisning, almen voksenuddannelse, de gymnasiale uddannelser (stx, hhx, htx, hf), herunder gymnasial supplerings (GSK, HHX, HF+ og GIF) samt dele af korte og mellem lange videregående uddannelser. Efter aftale med de pågældende ministre vil undervisningsministeren tillige kunne godkende dele af lange videregående uddannelser og dele af uddannelserne under Kulturministeriet. Det er ikke realistisk at forestille sig, at en elev inden for rammerne for folkehøjskolerne kan tage en fuld uddannelse, men der vil kunne tages meritgivende uddannelsesdele, der kan tjene som brobygning til en erhvervskompetencegivende uddannelse, ligesom der vil kunne tages enkeltfag, der kan forbedre muligheden for at blive optaget på en uddannelse.

Både på uddannelsesinstitutionen og på højskolen indgår eleven i tilskudsberegningen. For de timer, en elev følger prøveforberedende eller kompetencegivende undervisning, vil eleven dog udløse reduceret tilskud, idet højskolen vil have mindre udgifter. Forslaget imødekommer således ikke Højskoleudvalgets indstilling om, at der udløses fuldt tilskud på såvel højskolen som på uddannelsesinstitutionen for elever, der er kortuddannede. Den nærmere fastlæggelse af tilskudsmodellen vil ske i forbindelse med forberedelsen af finansloven for 2007.

Det er ikke hensigten, at folkehøjskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler skal godkendes til selv at kunne udbyde den kompetencegivende undervisning, men at de indgår aftale med en institution, der godkendt til at udbyde den pågældende uddannelse. Højskoleleverne vil være ordinære elever på institutionerne. Undervisningen skal kunne tilrettelægges fleksibelt. Det kan ske ved, at højskoleleverne følger undervisningen på et ordinært hold på fx en erhvervsskole eller et VUC, eller ved at der ved tilrettelæggelsen tages særlige hensyn til højskoleleverne, fx ved at undervisningen eller dele af den forlægges til højskolen. Husholdningsskolerne og håndarbejdsskolerne ønsker dog at kunne blive godkendt til selv at kunne gennemføre almen voksenuddannelse. Sådanne godkendelser må i givet fald gives i henhold til lovgivningen om almen voksenuddannelse.

Højskoleudvalget lagde vægt på, at folkehøjskolerne er prøve- og eksamensfrie. I overensstemmelse hermed foreslås dette indskrevet i loven, idet det dog foreslås, at en folkehøjskole af pædagogiske grunde kan beslutte, at prøver til forberedende voksenunder-

visning (FVU) holdes på skolen. Der bliver således mulighed for, at elever, der følger FVU på en højskole, kan aflægge prøve i det miljø, de er fortrolige med fra den daglige undervisning. Det understreges, at det er frivilligt for en folkehøjskole, om den i givet fald vil acceptere, at der finder prøveafholdelse sted på skolen.

Efter ønske fra Foreningen for Husholdningsskoler og Håndarbejdsskoler vil forbudet mod prøveafholdelse ikke omfatte disse skoler.

Højskoleudvalget understreger, at undervisning efter anden lov ikke må dominere, og foreslår, at den kompetencegivende undervisning højst skal kunne udgøre 1/3 af undervisningstiden (dvs. 9 ugentlige lektioner), hvis kursets lektionstal er de 28 lektioner, der i tilskudsbekendtgørelsen er fastsat som det minimale ugentlige lektionstal. Lektionstallet for den kompetencegivende undervisning vil imidlertid kunne øges, hvis det samlede timetal øges tilsvarende, dog maksimalt til at udgøre halvdelen af den samlede undervisning. Endvidere foreslår udvalget, at kompetencegivende undervisning skal kunne afvikles så fleksibelt, at nogle ugers undervisning udelukkende omfatter den kompetencegivende undervisning.

I lovforslaget foreslås det, at der for hver uge fastsættes et maksimalt timetal på 15 timer for den prøveforberedende og kompetencegivende undervisning. Dette indebærer, at der ikke i en eller flere uger kan være kompetencegivende undervisning i et sådant omfang, at denne undervisning vil være SU-berettigende. Endelig sikrer begrænsningen, at elever, der vælger kompetencegivende undervisning, løbende bevarer deres deltagelse i højskolens liv og ikke marginaliseres i forhold til de øvrige elever.

For så vidt angår den undervisning, som højskolen selv skal give eleven, foreslås fastsat et minimum på 15 timer ugentligt, hvoraf mindst 11 timer skal være af bred almen karakter. Hermed sikres det, at den brede almene undervisning, der er højskolernes kerneydelse, fortsat vil have en dominerende plads.

I nogle tilfælde vil det være muligt for elever at få godtgørelse til den del af højskoleopholdet, hvor de går på kompetencegivende uddannelse, f.eks. Statens voksenuddannelsesstøtte (SVU) til Forberedende voksenuddannelse (FVU) og VEU-godtgørelse til arbejdsmarkedssuddannelser.

Ordningen vil blive fulgt nøje af Undervisningsministeriet og skoleforeningerne med henblik på hurtigt indgriben, hvis den udvikler sig utilsigtet.

2.3. Bortfald af dispensation for opfyldelse af skolekrav

For at være berettiget til tilskud skal en skole i hvert skoleår dels have opnået mindst 24 årselever eller 24 årselever som et gennemsnit af dette og de to foregående skoleår, dels have gennemført længerevarende kurser af mindst 4 ugers varighed i mindst 20 uger. Heraf skal mindst ét kursus have mindst 12 ugers varighed. En skole, der ikke har opfyldt kravet om mindst 24 årselever, mister retten til tilskud i det finansår, der følger efter skoleårets slutning, mens konsekvensen af manglende opfyldelse af kravet om længerevarende kurser er, at skolen mister retten til tilskud i det finansår, hvor skoleåret slutter.

Undervisningsministeren kan efter gældende regler dispensere for kravet om mindst 24 årselever i ganske særlige tilfælde og for en begrænset periode for skoler, der i en årrække har haft folkelig og kulturel betydning for deres lokalområde, især tyndt befolkede områder. I overensstemmelse med Højskoleudvalgets anbefalinger foreslås dispensationsadgangen afskaffet. Udvalget lægger især vægt på, at de frie kostskolers godkendelse til tilskud og tilsvarende fratagelse af godkendelsen bør bygge på klare i loven fastsatte kriterier og ikke på et ministerielt skøn over forhold, der end ikke vedrører højskoleledriften.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

3.1. Kompetencegivende undervisning

Det er forudsat, at tilskud for den periode, hvor en elev følger kompetencegivende undervisning reduceres til ca. 55 pct. af takst 1+ takst 2 + takst 3, da skolerne vil have reducerede udgifter. Forslaget medfører derfor umiddelbart ikke en stigning i taxameteret pr. elev, idet udgifterne til den kompetencegivende undervisning modsvares af reduktionen i taxameteret til højskolerne, husholdningsskolerne og håndarbejds-skolerne.

Da hensigten med forslaget om, at højskoleelever skal have mulighed for at deltage i kompetencegiveness

de og prøveforberedende undervisning, blandt andet er at øge aktiviteten på højskolerne, må forslaget forventes at medføre merudgifter til stigende aktivitet. Udgifterne finansieres som en almindelig aktivitetsbestemt merudgift. Såfremt aktiviteten på højskolernes, husholdningsskolernes og håndarbejds-skolernes lange kurser stiger med 2 pct. som følge af forslaget, vil det øge taxameterudgifterne med ca. 7 mio. kr. Dette skal ses i sammenhæng med, at aktiviteten over de seneste ti år er faldet med ca. 30 pct. på højskolerne.

Derudover vil det i nogle tilfælde være muligt for eleverne at få godtgørelse til den del af højskoleopholdet, hvor de går på kompetencegivende uddannelse, f.eks. Statens voksenuddannelsesstøtte (SVU) til Forberedende voksenuddannelse (FVU) og VEU-godtgørelse til EUD-enkeltfag. Udgifterne til dette forventes at være mindre end 2 mio. kr. årligt. Det svarer til, at 250 dagpengeberettigede ledige med ret til seks ugers selvvalgt uddannelse deltager i 15 timers FVU ugentligt under et højskoleophold på 15 uger, eller at 140 personer følger EUD-enkeltfag med godtgørelse ti timer om ugen under et højskoleophold på 16 uger.

Såfremt eleverne ikke gik på højskole, mens de deltog i disse uddannelser, ville de have udløst den samme godtgørelse.

Forslaget har ingen administrative konsekvenser for det offentlige.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Forslaget har ingen økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet.

5. Administrative konsekvenser for borgerne

Forslaget har ingen administrative konsekvenser for borgerne.

6 Miljømæssige konsekvenser

Forslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

7. Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

8. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindre udgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	9 mio. kr.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

9. Høring

Lovforslaget er samtidig med fremsættelsen sendt i høring hos følgende:

Folkehøjskolernes Forening i Danmark, Foreningen af Husholdnings- og Håndarbejdsskoler, Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler, Handelsskolernes Bestyrelsesforening, Danmarks Erhvervsskoleforening, Pædagogseminariernes Bestyrelsesforening, Lærerseminariernes Bestyrelsesforening, Frie Samarbejdende MVU-institutioner, Forstanderforeningen for VUC, Foreningen af skoleledere ved tekniske skoler, Gymnasieskolernes Rektorforening, Lærerseminariernes Rektorforsamling, Interesseorganisationen for handelsskolernes ledelser (HFI), Sammenslutningen for ledere ved skolerne for de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser, Pædagogseminariernes Rektorforsamling, Rigsrevisionen, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Det Centrale Handicapråd, De Samvirkende Invalideforeninger, Danmarks Vejlederforening, Efterskolernes Lærerforening, Lærernes Centralorganisation, Landsforeningen af Højskolelever, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Foreningen af Registrerede Revisorer, SU-styrelsen, CIRIUS.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Forslaget stilles for at give de frie kostskoler et hovedsigte, der dækker folkehøjskolernes opgave i rela-

tion til forholdet mellem folk, nation, stat og statslige fællesskaber. Der henvises til afsnit 2.1. i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 2

Forslaget indebærer, at undervisningsministeren kan fastsætte regler om, at en elev på en folkehøjskole, husholdningsskole eller håndarbejdsskole kan følge prøveforberedende og kompetencegivende undervisning i henhold til anden lovgivning som en del af skolens kursus. Sådan undervisning kan højst udgøre 15 timer pr. uge. Bemyndigelsen tænkes først og fremmest udmøntet til fastlæggelse af, hvilke uddannelser og dele heraf der kan indgå som del af en elevs kursus. Her tænkes i første række på erhvervsuddannelser, forberedende voksenundervisning, almen voksenuddannelse, de gymnasiale uddannelser, herunder gymnasial supplerings samt korte og mellemlange videregående uddannelser. Den prøveforberedende og kompetencegivende undervisning skal gennemføres af en institution, der er godkendt til udbud af den pågældende uddannelse.

Endvidere vil undervisningsministeren efter forslaget kunne fastsætte regler om ydelse af tilskud for den del af et kursus, hvor en elev følger kompetencegivende undervisning. Bemyndigelsen vil blive udmøntet i forbindelse med budgetteringen af finansloven for 2007, idet det dog forudsættes, at der ydes reduceret tilskud, når en elev følger undervisning, som ikke gennemføres af skolen

For at sikre at højskolernes kerneydelse fortsat vil være kurser med undervisning af bred almen karakter, foreslås fastsat et minimum på 15 timer ugentligt for den del af kurset, som skolen selv gennemfører, og at mindst 11 timer heraf skal være af bred almen karakter.

Endelig stilles forslag om, at prøver og eksamener, bortset fra prøver til forberedende voksenundervisning (FVU), ikke kan gennemføres på en folkehøjskole. Det beror på den enkelte folkehøjskoles beslutning, om den af pædagogiske grunde vil tillade, at der afholdes FVU-prøver på skolen. For en husholdningsskole

eller en håndarbejdsskole vil der ikke være forbud mod prøveafholdelse på skolen.

Til nr. 3

Det foreslås, at den gældende adgang til at dispensere for kravet om mindst 24 årselever ophæves, da en fri kostskoles godkendelse til tilskud og tilsvarende fratagelse af retten til tilskud bør hvile på klare og objektive kriterier.

Til § 2

Loven foreslås at træde kraft den 1. august 2006.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 1

§ 1. Loven omfatter folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), der tilbyder undervisning og samvær på kurser, hvis hovedsigte er folkelig oplysning, og som er godkendt af undervisningsministeren til tilskud. Undervisningen skal have en bred almen karakter. Enkelte fag eller faggrupper kan have en fremtrædende plads, men aldrig på bekostning af det almene. Skolernes virksomhed skal tilrettelægges ud fra deres selvvalgte værdigrundlag.

I lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), jf. lovbekendtgørelse nr. 870 af 19. august 2004, som ændret ved § 117 i lov nr. 428 af 6. juni 2005 og § 3 i lov nr. 592 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 1, stk. 1, ændres »folkelig oplysning« til: »livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse«.

2. Efter § 1 indsættes:

»§ 1 a. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om, at en elev som en del af en folkehøjskoles, husholdningsskoles eller håndarbejdsskoles kursus kan følge prøveforberedende og kompetencegivende undervisning efter anden lovgivning, når denne undervisning højst udgør 15 timer ugentligt og er udbudt af en uddannelsesinstitution, som efter anden lovgivning er godkendt hertil. Undervisningsministeren kan endvidere fastsætte regler om vilkår for deltagelse i sådan undervisning og om ydelse af tilskud for den del af et kursus, hvor en elev følger sådan undervisning.

Stk. 2. Den undervisning, som en folkehøjskole, husholdningsskole eller håndarbejdsskole skal give til en elev, der følger den i stk. 1 nævnte undervisning, skal mindst udgøre 15 timer pr. uge, hvoraf mindst 11 timer skal være undervisning af bred almen karakter.

Stk. 3. Bortset fra prøver til forberedende voksenundervisning (FVU) kan prøver og eksamener ikke afholdes på en folkehøjskole.«

Gældende formulering

§ 12. Skoleåret går fra den 1. august til den 31. juli. En fri kostskole skal have mindst 24 årselever, jf. §§ 13 og 14, i det skoleår, der slutter i kalenderåret før finansåret, eller som gennemsnit af dette skoleår og de 2 foregående skoleår. En nyoprettet skole, der ikke har været i virksomhed i hele det skoleår, der slutter i kalenderåret før finansåret, skal opfylde kravet om mindst 24 årselever i det første hele finansår. En eksisterende skole, der ikke efter denne paragraf har opnået ret til tilskud i året før finansåret, skal opfylde årselevtalskravet i finansåret, hvor den igen modtager tilskud. Undervisningsministeren kan i særlige tilfælde fravige kravet om 24 årseleve

Lovforslaget

3. § 12, stk. 1, 5. pkt., ophæves.

Til lovforslag nr. L 221. Skriftlig fremsættelse (5. april 2006)

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkehøjskole, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler) (Ændret hovedsigte og kompetencegivende undervisning m.v.) (Lovforslag nr. L 221).

Lovforslaget er led i opfølgningen på Højskoleudvalgets rapport (december 2004).

De frie kostskolers hovedsigte ændres fra "folkelig oplysning" til "livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse".

En elev på et kursus på en folkehøjskole, husholdningsskoler eller håndarbejdsskole kan som en del af sit kursus vælge at følge prøveforberedende eller kompetencegivende undervisning efter anden lovgivning. Der tænkes i første række på erhvervsuddannelser, social- og sundhedsuddannelser, forberedende voksenundervisning, almen voksenuddannelse, Htx, hhx, stx og hf, korte og mellemlange uddannelser. Andre uddannelser, herunder uddannelser under andre ministerier, kan indgå i ordningen.

Undervisning efter anden lovgivning kan højst udgøre 15 timer pr. uge. Den undervisning, højskolen selv skal gennemføre, skal mindst udgøre

15 timer pr. uge, hvoraf mindst 11 timer skal være af bred almen karakter.

Elever, der følger kompetencegivende undervisning udløser tilskud på såvel højskolen som på uddannelsesinstitutionen. På højskolen udløses tilskud med en reduceret beløb for de timer, eleven følger kompetencegivende undervisning.

Endelig bortfalder undervisningsministerens adgang til at fravige kravet om, at en skole hvert skoleår skal have mindst 24 årselever eller 24 årselever som gennemsnit af dette og de foregående to skoleår.

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. august 2006.

Lovforslagets fremsættelse har beroet på regeringens overvejelser, der først er afsluttet den 31. marts 2006. Det har derfor ikke været muligt at fremsætte lovforslaget inden den 1. april 2006. Af samme grund har høringen over forslaget ikke kunnet iværksættes inden fremsættelsen. Af hensyn til skolernes planlægning af aktiviteterne i skoleåret, der starter den 1. august 2006, ses lovforslaget gerne færdigbehandlet i denne folketingssamling.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget med tilhørende bemærkninger, tillader jeg mig at anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje Ting.